

Георги Стоиловъ.

Авторътъ на тия спомени не бъ щастливъ да ги види отпечатани: изъ невидѣлица, въ пълни сили още, тъкмо когато се готовъше да ги печати, го връхлетѣ смъртта и му отне тая радостъ, която така чисто озаряваше стариннитѣ му. А книгата, която той написа за освобождението на родния си градъ, има съ какво да придава скъпна памъст на своя авторъ: въ нея има и исторична правда, има и битова живостъ, има и хубавъ, неподправенъ слогъ. Малко ли е това! Колцина отъ тия, които искатъ да минатъ като господари на перото, сѫ могли да дадатъ только, колкото го дава скромниятъ, непознатъ ратникъ, преживѣлъ днитъ на нашето освобождение? Който я зачете тая книга — не ще я остави, докле я не свърши. Въ нея има животъ. И понеже тоя животъ е отъ едно отзукало пече за насъ време, косто ние запасъ отчасти по разказантъ на своятъ майки и бащи, то животътъ,

кото се възкресява въ тая книга, става почти приказка и ни завлажда. А такива книги ще сж отъ още по-голъма цея за младите, които настъпва: по тъхъ ще се вживява тъ въ онай епоха, когато събуденото народностно чувство е понесло освобождения робъ върху крилетъ на опоението отъ свободата и ще се научатъ да скажатъ тая свобода, която тъ заварватъ на готово, и като свободни да обичатъ своята родина. Духовниятъ гнетъ и страданията, на които сж били подвергнати тъхните дѣди, ще ги научи на по-вече мѫдростъ: тъ ще разбератъ, че историята не почва съ тъхъ и че тъ дължатъ на тия, които сж дошли преди тъхъ, всички блага и всички възможности за разрастъ на тъхните сили и дарования. Така се създава премественство въ единъ народъ и се циментира народното съзнание.

Отъ такива книги, като настоящата, и строгата историческа наука има какво да почерпи. А има какво да почерпи и белетристът и художникът.

* * *

Георги Хр. Стоиловъ е роденъ на 15 юни 1855 год. въ гр. Хасково. Тука той получава първоначално образование, а през 1869—1870 учебна година завършва и IV класъ. Отъ 1873—1877 година той е въ Цариградъ, дето бива пратенъ да учи занаятъ—модерно шивачество. Завърналъ се въ родния си градъ той отваря дюкянъ за хубави платове и ателие за шевъ на модни мѫжки дрехи. Въ тоя дюкянъ сж издавали всички видни тогава хасковци да си поръчватъ дрехи.

Прекинвълъ тревожищъ дни на освободителната война, дни, които той така хубаво описва въ своите спомени, той бива назначенъ следъ освобождението на служба по финансово министерство, въ начало въ гр. Пещера (1880—1885), а следъ това въ София въ ковчежничеството. Две години следъ това бива назначенъ докладчикъ въ Върховната съдебна палата, на която служба остава цѣли 31 години. Напушта службата на юли 1924 година. На 13 февруари 1928 година умира скоропостижно.

Георги Стоиловъ наследява отъ своята майка Теофана Хр. Стоилова любовъ къмъ книжовността. Неговата майка е отъ първите момичета въ Хасково, прашани въ училище. Тя пишеше, до края на живота си, български думи съ гръцки букви. Отъ баба Теофана има събрани, записани народни пѣсни, които, по докладъ на проф. М. Ариадонъ, сж предложени и удобрени за печатъ отъ Академията на науките.

Георги Стоиловъ обичаше много да чете: той следъше нашата книжница и дори и списания като „Златорогъ“ и „Хиперионъ“ не избърваша отъ неговата ученолюбивостъ. Покойниятъ е оставилъ много тетрадки съ свои спомени, разкази, романти и една драма. Отъ една редакция на вестникъ безследно изчезна единъ неговъ романъ изъ селския животъ...

* * *

Външните факти отъ живота на Георги Стоиловъ сж простата лѣтописъ на едно обикновено съществуване: покойниятъ не е записъл скандални истории, романтични подвиги, шумни слова: той бѣ добрия баща, тихъ гражданинъ, изпълнителенъ чиновникъ, почитанъ за своята честна служба. И только. Но ония, които познаваха тоя човѣкъ, знаеха богатството на сърцето му: той бѣ отъ рѣдките избраници, белезани съ жребия на добротата. Той бѣ добъръ. Умразата му бѣ непозната, непозната му бѣ и спирхавостта: той никого не е обидилъ, никому лоша или прибръздана дума не е казалъ, никому зло не е сторилъ. Съ своята безкрайна благость, съ своя мѫдръ съветъ, съ свое тояло съчувствие и християнска пожертвувателностъ, той е носелъ съ себе си образецъ на човѣшкото, което така липсва на повечето отъ настъ.

И затова, за тия, които познаватъ отъ близо Георги Стоиловъ, той имъ остави най-голъмия споменъ, какъвто искатъ да остави следъ себе си: да го спомнятъ съ думите: *какъвъ добъръ, какъвъ благъ човѣкъ бѣше той!*

Но и за ония, които не го познаватъ и които ще четатъ неговата книга, тая доброта ще имъ се усмихне: въ нея живѣ душата на автора и тя е, която дава тоя лѣкъ на кротка мѫдростъ и ведъръ погледъ, които напоявятъ неговите спомени.

Така Георги Стоиловъ ни оставя най-хубавия паметникъ за себе си и чрезъ него той ще преблъде.

София, юни 1928 година.

Д-ръ А. Златаровъ.